

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 3)

august 2020

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára. Za cenné rady a technickú podporu ďakujú Matúšovi Baliakovi, Ondrejovi Buchelovi, Marekovi Hlaváčovi a Barbare Vojtechovej z ISP.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí tretiu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií reaguje ISP na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy tohto dokumentu mimoriadny stav ešte trvá a opatrenia „Prvej pomoci“ boli predĺžené do konca septembra 2020.

Podľa dát dostupných k 31. júlu 2020 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou približne 117 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške takmer 460 milióna eur. Uvedenou sumou sa podporí približne štvrtina pracovných miest v ekonomike.² K 31. júlu 2020 bolo cez „Prvú pomoc“ za marec 2020 podporených približne 371 tisíc, za apríl 465 tisíc, za máj 495 tisíc a za jún zatiaľ 192 tisíc zamestnancov a SZČO.³ Celková uhradená suma za marec predstavuje 82,8 milióna eur, za apríl 176,3 milióna eur, za máj 142,1 milióna eur a za jún 58,3 milióna eur.

Nástroje „Prvej pomoci“ stále využívajú najintenzívnejšie veľké podniky a mikropodniky a SZČO. Z odvetvového pohľadu pomoc prúdila najmä do priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu a stavebníctva. Podľa dát dostupných k 31. júlu 2020 takmer polovicu celkovej alokovanej sumy za jún čerpali subjekty pôsobiace prevažne v priemysle. Spomedzi opatrení dosiahlo najvyššie čerpanie opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnancov (45,7 % celkovej sumy). Opatrenie 1, určené zamestnávateľom s povinne zatvorenými prevádzkami, bolo v júni využívané už výrazne menej ako v predchádzajúcich mesiacoch. Napriek tomu však prostriedky čerpané cez toto opatrenie predstavovali v odvetví verejnej správy, obrany a povinného sociálneho zabezpečenia a v odvetví vzdelávania až 15 %, resp. 13 % celkovej čerpanej sumy. Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto klesla z aprílovej hodnoty 379 na 286,7 eur za máj eur a následne v júni mierne vzrástla na 303,4 eur.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Výrazný nárast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne je viditeľný najmä v prípade dávky ošetrovnej. Za obdobie marec až júl 2020 bolo v porovnaní s rovnakým obdobím predošlého roka vyplatených o 361 834 dávok viac. Medziročný nárast výdavkov dosiahol takmer 120 miliónov eur.

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 31. júlu 2020. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v júli 2020 uvedeným v texte. Vzhľadom na predĺženie pomoci až do konca septembra 2020 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu štvrtého kvartálu roka 2020.

² Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec až jún 2020; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Údaje za jún môžu podliehať najväčším zmenám, nakoľko pomoc za tento mesiac je možné žiadať až do 31. augusta 2020.

³ Údaje reprezentujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

Úvod

Tento dokument je v poradí treťou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020b; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020).⁴ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Vzhľadom na nedávne ukončenie prijímania podkladov na výplatu pomoci za máj 2020 opäť prinášame novú aktualizáciu komentára zverejneného ku koncu mája 2020. Okrem aktualizácie údajov za marec, apríl a máj 2020 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za jún 2020.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: zvýšené čerpanie od apríla 2020

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopad koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ cez šesť rôznych opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia v aktuálnej podobe platné do konca septembra 2020.⁵

Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach⁶ sú k dispozícii v predošlej publikácii Inštitútu sociálnej politiky na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a).

Tabuľka 1 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 31. júlu 2020, osobitne za marec, apríl, máj a jún 2020. Údaje za marec, apríl a máj 2020 dostupné k 31. júlu 2020 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávatelia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za marec 2020 najneskôr 15. mája 2020, za apríl najneskôr 30. júna 2020 a za máj najneskôr 31. júla 2020. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za jún 2020 naďalej otvorená, a to až do 31. augusta 2020. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za jún 2020 sa môžu meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

⁴ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na webovej stránke MPSVR.

<https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/analyticke-komentare/prva-pomoc-slovensku.html>

⁵ Bližšie pozri materiál č. UV-14341/2020 schválený vládou SR dňa 15.7.2020 dostupný pod týmto [odkazom](#).

⁶ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

Od zverejnenia prvého priebežného vyhodnotenia opatrení „Prvej pomoci“ došlo k nárastu vyplatených príspevkov za marec 2020 o 10,4 milióna eur (nárast o 14,4 % zo 72,4 milióna eur čerpaných k 28. máju 2020 na 82,8 milióna eur). K najväčšiemu nárastu v čerpaní došlo v prípade opatrenia 3B, z ktorého sa podľa najnovších dát využilo takmer 34,8 milióna eur (nárast o približne 19,9 % z takmer 29 miliónov eur čerpaných k 28. máju 2020). Počet podporených zamestnancov a SZČO za marec tiež rástol. Podľa dát dostupných k 28. máju 2020 bolo cez žiadosti za marec 2020 podporených takmer 321 tisíc pracujúcich (zamestnancov a SZČO). Počet podporených dodatočne narástol o približne 15,6 % na takmer 371 tisíc, pričom väčšinu tohto rastu možno pripísať Opatreniu 3B.⁷ V niektorých špecifických sektoroch ekonomiky však v marci prevládalo využívanie Opatrenia 1, ktoré je určené pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia (pozri Tabuľky 2a-2d v Dátovej prílohe). Opatrenie 1 malo v marci obzvlášť veľký podiel napríklad aj na pomoci poskytnutej veľkoobchodu a maloobchodu (bližšie pozri Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková & Vojtechová, 2020), avšak v apríli a máji jeho podiel na pomoci vyplatenej tomuto sektoru výrazne klesol. Tento proces pokračuje ďalej aj podľa predbežných dát z júna, kde opatrenie 1 predstavuje len o niečo viac ako 1 % celkovej vyplatenej sumy veľko- a maloobchodu.

Tabuľka 1 Čerpanie finančných príspevkov za marec, apríl, máj a jún 2020 z projektu „Prvá pomoc“, stav k 31. júlu 2020^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020					
1	13 681	65 469	18 669 990,00 €	285,17 €	18 750 900,10 €
2	39 536 ^b	39 536	9 909 406,10 €	250,64 €	9 935 873,00 €
3A	2 638	68 166	18 288 790,00 €	268,30 €	18 296 905,40 €
3B	12 566	186 089	34 755 970,50 €	186,77 €	34 808 983,40 €
4A	10 565 ^b	10 565	1 110 930,00 €	105,15 €	1 119 690,00 €
4B	966 ^b	966	101 535,00 €	105,11 €	105 000,00 €
Spolu	79 952	370 791	82 836 621,60 €	223,41 €	83 017 351,90 €
apríl 2020					
1	11 216	56 339	27 914 134,10 €	495,47 €	27 914 318,60 €
2	47 367 ^b	47 367	22 318 064,10 €	471,17 €	22 318 136,10 €
3A	4 516	103 023	43 940 988,80 €	426,52 €	44 003 846,70 €
3B	17 684	245 210	79 367 596,30 €	323,67 €	79 368 914,90 €
4A	12 231 ^b	12 231	2 572 005,00 €	210,29 €	2 572 005,00 €
4B	1 118 ^b	1 118	235 095,00 €	210,28 €	235 095,00 €
Spolu	94 132	465 288	176 347 883,30 €	379,01 €	176 412 316,30 €
máj 2020					
1	3 930	23 822	10 015 815,10 €	420,44 €	10 015 868,40 €
2	41 073 ^b	41 073	18 395 537,90 €	447,87 €	18 395 547,90 €
3A	4 247	106 769	40 425 490,20 €	378,63 €	40 426 120,50 €
3B	16 419	314 297	71 228 383,30 €	226,63 €	71 304 920,40 €
4A	8 524 ^b	8 524	1 790 370,00 €	210,04 €	1 790 370,00 €
4B	943 ^b	943	197 985,00 €	209,95 €	197 985,00 €
Spolu	75 136	495 428	142 053 581,50 €	286,73 €	142 130 812,20 €
jún 2020					
1	275	1 649	672 210,80 €	407,65 €	672 210,80 €
2	25 658 ^b	25 658	11 274 524,50 €	439,42 €	11 274 524,50 €
3A	2 210	54 321	18 498 036,10 €	340,53 €	18 498 036,10 €
3B	7 381	104 676	26 620 299,50 €	254,31 €	26 629 890,50 €
4A	5 273 ^b	5 273	1 107 110,00 €	209,96 €	1 107 110,00 €
4B	581 ^b	581	122 010,00 €	210,00 €	122 010,00 €
Spolu	41 378	192 158	58 294 190,90 €	303,37 €	58 303 781,90 €

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.:^aDáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^bÚdaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stípec 3).

⁷ Detaily o miere čerpania k 28. máju 2020 sú zverejnené v Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, (2020a, s. 5).

V porovnaní s čerpaním za apríl 2020 dosahuje čerpanie v máji a júni nižšie hodnoty. Podľa údajov dostupných k 31. júlu 2020 presiahlo čerpanie pomoci za máj 142 miliónov eur, čo predstavuje medzimesačný pokles oproti aprílu 2020 o viac ako 19 %. Väčšina tohto poklesu sa týkala opatrenia 1, kde sa čerpaná suma znížila o takmer 18 miliónov eur, čo predstavuje medzimesačný pokles o takmer dve tretiny. Suma podpory v opatrení 3B medzimesačne klesla o viac ako 8 miliónov eur (10,3 %). Naopak, pomerne nízky pokles bol zaznamenaný pri opatrení 3A (3,5 milióna eur, resp. 8 %). Kým v marci tvorila podpora cez opatrenie 1 takmer 23 % celkovej sumy, v nasledujúcich mesiacoch tento podiel klesal a podľa predbežných údajov za jún bol podiel opatrenia 1 už len 1,2 %. Najväčšiu časť vyplatenej sumy tvorí stabilne opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohybuje okolo jednej polovice celkovej vyplatenej sumy.

Napriek poklesu vyplatenej sumy počet pracujúcich podporených cez opatrenia „Prvej pomoci“ medzi aprílom a májom vzrástol o viac ako 30 tisíc osôb (6,5 %). Tento nárast bol spôsobený výrazným rastom počtu podporených zamestnancov cez opatrenie 3B (o viac ako 69 tisíc osôb, resp. o 28 %). Okrem toho mierne narástol počet podporených pracovníkov aj pri opatrení 3A, zatiaľ čo pri ostatných opatreniach počet medzi aprílom a májom klesol. Najvýraznejší pokles bol opäť pri opatrení 1 (o viac ako 32 tisíc osôb, resp. 57,7 %). Priemerná podpora na pracujúceho v máji medzimesačne klesla asi o štvrtinu z 379 eur na 287 eur.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec až jún 2020

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 31. júlu 2020 vyplatených **459 543 433,42 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetky štyri mesiace od marca do júna 2020 predstavovala k rovnakému dátumu 459 875 418,20 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 121 301. Je však potrebné zdôrazniť, že k 31. júlu 2020 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec, apríl a máj 2020. V prípade júna preto očakávame výraznú zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí úradmi práce. Zmeny možno očakávať aj v prípade údajov za máj, nakoľko zber podkladov potrebných k výplate pomoci za tento mesiac sa skončil 31. júla 2020.

Tabuľka 1 v Dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 31. júlu 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.⁸ Podobne ako v predchádzajúcich mesiacoch, približne dve tretiny sumy júnovej podpory čerpali mikropodniky vrátane subjektov bez zamestnancov a veľké podniky, kým zvyšnú tretinu čerpali malé a stredné podniky. Oproti máju však vzrástol podiel mikropodnikov na celkovej sume (z 24 % na 31 %) a klesol podiel veľkých podnikov (zo 41 % na 33 %). Z hľadiska počtu podporených pracovníkov je podiel veľkých podnikov viac ako 38 %, kým podiel mikropodnikov je len niečo cez jednu štvrtinu.

Tabuľka 2 v Dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 31. júlu 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (hlavné sekcie NACE). Najväčší podiel tak na čerpanej sume, ako aj na počte podporených pracujúcich má priemyselná výroba (NACE sekcia C). Podiel tohto odvetvia na celkovej čerpanej sume vzrástol od marca do júna 2020 z 35,8 % na 48,7 %. Naopak, podiel druhého najvýraznejšie podporovaného odvetvia, veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G), v rovnakom období klesol z 20,7 % na 10,7 %. Viac ako 5 % celkovej sumy v máji pripadlo aj stavebníctvu (NACE sekcia F) ubytovacím a stravovacím službám (NACE sekcia I) a odborným vedeckým a technickým činnostiam (NACE sekcia M).

⁸ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/analyticke-komentare/prva-pomoc-slovensku.html>

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemiologickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty pomoci poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 31. júlu 2020 trvá výplata pomoci mierne viac ako 6 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po úhradu sumy.⁹

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a majú podpísanú dohodu, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu. Proces poskytovania pomoci za apríl, máj a jún je preto pre subjekty s dohodou za niektorý predchádzajúci mesiac administratívne aj časovo menej náročný. Vybavenie pomoci sa týmto skrúti na 2 - 5 pracovných dní.

Tabuľky B1 a B2 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov za apríl, máj a jún k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchľilo od polovice mája, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim žiadostiam.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po úhradu) ^a

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia	
	Kalendárne dni	Pracovné dni
1	10,33	7,13
2	7,31	5,23
3A	8,61	6,25
3B	8,54	6,19
4A	17,18	11,85
4B	21,09	14,66
Spolu	8,58	6,10

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 19. júla 2020 a zároveň vybavené najneskôr 31. júla 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B2 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje ^a

Týždeň prijatia žiadosti / výkazu	Priemerné trvanie vybavenia	
	Kalendárne dni	Pracovné dni
06.04. - 12.04.	20,86	13,16
13.04. - 19.04.	17,02	12,15
20.04. - 26.04.	17,90	12,09
27.04. - 03.05.	17,93	11,75
04.05. - 10.05.	15,48	10,84
11.05. - 17.05.	12,11	9,00
18.05. - 24.05.	5,86	4,44
25.05. - 31.05.	7,23	5,38
01.06. - 07.06.	3,94	2,96
08.06. - 14.06.	3,67	2,83
15.06. - 21.06.	3,40	2,59
22.06. - 28.06.	3,76	2,82
29.06. - 05.07.	3,33	2,61
06.07. - 12.07.	2,23	1,74
13.07. - 19.07.	2,16	1,67
06.04. - 19.07.	8,58	6,10

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 19. júla 2020 a zároveň vybavené najneskôr 31. júla 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

⁹ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Najmenšia priemerná pomoc na jedno podporené pracovné miesto bola v júni v skupine veľkých podnikov (262,4 eur), zatiaľ čo najvyššia v skupine mikropodnikov (369,4 eur). Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najnižšia priemerná pomoc na pracujúceho prúdila v júni do organizácií pôsobiacich v sektore dodávky vody a odstraňovania odpadu (NACE sekcia E – 232,8 eur) a najvyššia do sektoru stavebníctva (NACE sekcia F – 377,9 eur).¹⁰

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVaR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom¹¹. Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹²

V apríli 2020 predstavovalo „pandemické ošetrovné“ približne 4/5 všetkých vyplatených dávok.¹³ Tento štatistický údaj však nepredstavuje všetky nároky uplatnené za marec 2020, keďže výplata časti marcových nárokov sa pre veľký administratívny nápor a samotný proces vyplácania presunula na nasledujúce mesiace. Medziročne sa rast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne zrýchlil v máji 2020 a túto úroveň si udržal aj v nasledujúcom mesiaci (Tabuľka 2). Konkrétne, počet vyplatených dávok v júni medziročne vzrástol takmer desaťnásobne z 13 477 v júni 2019 na 131 851 v júni 2020. Výdavky na ne narástli takmer tridsaťjedennásobne zo zhruba 1,5 milióna eur v júni 2019 na viac ako 45 milióna eur v júni 2020. V júli však pozorujeme pokles počtu dávok, ktorý odráža znovuotvorenie škôlok a prvého stupňa základných škôl od 1. júna 2020 a otvorenie druhého stupňa základných škôl a stredných škôl od 22. júna. Keďže návrat do škôl bol dobrovoľný, počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne vzrástol zhruba 4,3-násobne a výdavky takmer dvanásťnásobne. V nasledujúcich dvoch mesiacoch očakávame ďalší pokles počtu vyplatených dávok, keďže počas školských prázdnin majú nárok na pandemické ošetrovné len rodičia detí predškolského veku, ktorých deti v mimoriadnej situácii nenavštevujú detské jasle alebo materskú školu.

Tabuľka 2 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Štatistika	Mesiac	2019	2020	Nárast/pokles
Počet dávok	Marec	25 297	24 854	-443 (-1,8 %)
	Apríl	15 690	80 407	64 717 (412,5 %)
	Máj	13 918	149 855	135 937 (976,7 %)
	Jún	13 477	131 851	118 374 (878,3 %)
	Júl	13 015	56 264	43 249 (332,3 %)
Výdavky	Marec	2 725 362,70 €	3 003 815,50 €	278 452,80 € (10,2 %)
	Apríl	1 704 749,80 €	15 462 513,04 €	13 757 763,24 € (807,0 %)
	Máj	1 554 373,60 €	46 755 878,17 €	45 201 504,57 € (2 908,0 %)
	Jún	1 475 014,00 €	45 373 924,08 €	43 898 910,08 € (2 976,2 %)
	Júl	1 480 207,10 €	17 747 667,64 €	16 267 460,54 € (1 099,0 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

¹⁰ Pre účely tohto porovnania sme abstrahovali od žiadateľov, u ktorých nebolo možné určiť veľkosť organizácie podľa počtu zamestnancov alebo zaradenie do odvetví ekonomiky podľa klasifikácie NACE.

¹¹ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹² Viac podrobností na webovej stránke MPSVaR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/>.

¹³ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Údaje sa vzťahujú na poisťné vzťahy.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy)¹⁴.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 3). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID19.

Tabuľka 3 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	Júl
2019	12	5	10	7	13	9	9
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 818	1058

Poznámka: Údaj za júl 2020 je spracovaný k 24.7.2020. Zdroj: Sociálna poisťovňa.

V apríli 2020 vyplatila Sociálna poisťovňa zhruba polovicu nárokov na pandemické nemocenské, ktoré vznikli v marci.¹⁵ Rovnako ako v prípade dávky „pandemické ošetrovné“ sa aj tu výplata dávok sčasti presúvala do nasledujúcich mesiacov. Medziročne vzrástol v júli 2020 počet vyplatených dávok zhruba 1,1-násobne a vyplatená suma 1,3-násobne (Tabuľka 4). Nižší nárast v porovnaní s dávkou „pandemické ošetrovné“ odráža skutočnosť, že dávka „pandemické nemocenské“ tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok „nemocenské“. Konkrétne, v apríli 2020 predstavovalo „pandemické nemocenské“ približne desatinu všetkých vyplatených dávok.¹⁶

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „nemocenské“

Štatistika	Mesiac	2019	2020	Nárast/pokles
Počet dávok	marec	154 834	143 256	-11 578 (-7,5 %)
	apríl	143 625	193 587	49 962 (34,8 %)
	máj	121 150	195 389	74 239 (61,3 %)
	jún	115 231	146 826	31 595 (27,4 %)
	júl	114 831	125 594	10 763 (9,4 %)
Výdavky	marec	39 278 114,75 €	43 000 851,38 €	3 722 736,63 € (9,5 %)
	apríl	40 582 739,83 €	51 420 984,73 €	10 838 244,90 € (26,7 %)
	máj	37 332 972,71 €	61 535 957,75 €	24 202 985,04 € (64,8 %)
	jún	36 153 616,20 €	52 924 231,60 €	16 770 615,40 € (46,4 %)
	júl	34 957 463,48 €	44 764 626,43 €	9 807 162,95 € (28,1 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVaR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť

¹⁴ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVaR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/>.

¹⁵ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Pozn.: Údaje sa vzťahujú na poistné vzťahy.

¹⁶ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a k odpusteniu týchto odvodov za apríl 2020.¹⁷ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj a jún 2020.¹⁸ Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 do konca roka je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40%.¹⁹ Odpustenie odvodov za apríl 2020 bol zameraný na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 5 obsahuje základné štatistiky aktuálne k 3. júlu 2020 o využití odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

Tabuľka 5 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky^a

Štatistika		Typ žiadateľa		Spolu
		SZČO	Zamestnávateľ	
marec 2020 (odklad)	Počet ^b	5 785	6 827	12 612
apríl 2020 (odpustenie)		16 785	21 688	38 473
máj 2020 (odklad)		2 507	3 433	5 940
marec 2020 (odklad)	Suma ^b	817 136,37 €	17 885 824,01 €	18 702 960,38 €
apríl 2020 (odpustenie)		2 383 329,95 €	66 624 214,84 €	69 007 544,79 €
máj 2020 (odklad)		2 409 458,64 €	75 364 374,90 €	77 773 833,54 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^aÚdaje sú aktuálne k 3. júlu 2020; ^bÚdaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Situácia na pracovnom trhu

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb.²⁰ V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Naopak, odtok bol oproti predošlému mesiacu o polovicu nižší a klesol zo 14 204 v marci 2020 na 7 397 v apríli 2020. Mierne zlepšenie pozorujeme v mesiaci máj, v ktorom sa oproti predošlému mesiacu znížil prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie zhruba o tretinu. V júni prítok mierne stúpol na 21 755 uchádzačov o zamestnanie. Potešujúce je však zrýchľovanie odtoku z evidencie, čo odráža oživenie na trhu práce.²¹

¹⁷ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z. ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. a 132/2020 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVaR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

¹⁸ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

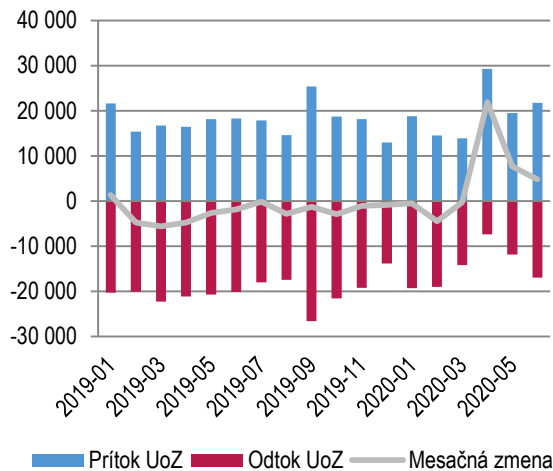
¹⁹ Pôvodný termín splatnosti odvodov za marec určený na 31. júla 2020 bol neskôr posunutý na 31. decembra 2020. V čase prípravy tejto aktualizácie je v zmysle nariadenia vlády 131/2020 Z. z. termín splatnosti odložených odvodov za máj, jún a júl tiež 31. december 2020.

²⁰ Upozorňujeme, že nasledujúce závery nie je možné interpretovať ako priamy dopad opatrení na zamestnanosť. Nepoznáme totiž vývoj pracovného trhu v alternatívnej realite, v ktorej by sa žiadna pomoc zamestnávateľom a SZČO neposkytla (tzv. kontrafaktuálny scenár). Je realistické predpokladať, že počet prepustených by bol v tejto alternatívnej realite vyšší. Tejto téme sa plánujeme venovať v budúcich analýzach.

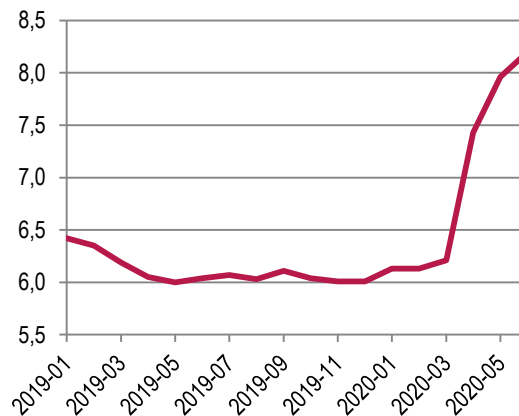
²¹ Profesia (29. jún 2020) "Svitá trhu práce na lepšie časy? Počet ponúk stále rastie."

<https://firma.profesia.sk/svita-trhu-prace-na-lepsie-casy-pocet-ponuk-stale-rastie/>

Graf 6 Prítok a odtok UoZ

Graf 7 Vývoj mesačnej miery nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Mesačná zmena je vypočítaná ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z celkového počtu zaevidovaných UoZ.

Napriek tomu pozorujeme stúpajúcu mieru nezamestnanosti, čo naznačuje, že už evidovaní uchádzači o zamestnanie sa umiestňujú na trhu práce pomalšie. V júni 2020 dosiahla celková miera nezamestnanosti 8,2 %, čo predstavuje medziročný nárast o 2,16 percentuálneho bodu.

V júli 2020 vláda SR schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“ do konca septembra, zároveň viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch. Ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas mimoriadnej situácie:

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a júnom 2020 došlo k nárastu počtu UoZ, ako aj miery nezamestnanosti zo 6,13 % vo februári na 8,20 % v júni 2020. Zároveň sa nárast nezamestnanosti – aj keď v rozdielnej miere – dotkol všetkých ôsmich krajov. Tabuľka B3 obsahuje údaje o náraste miery nezamestnanosti v jednotlivých krajoch za obdobie február až jún 2020.

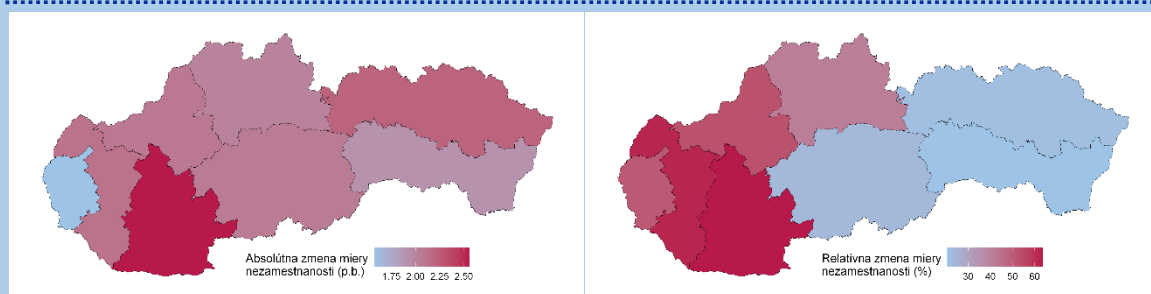
Tabuľka B3 Miera nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február – jún 2020)^a

Kraj	február 2020	jún 2020	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	3,07	4,64	1,57	51,14
Trnavský	3,42	5,54	2,12	61,99
Trenčiansky	3,92	6,00	2,08	53,06
Nitriansky	4,02	6,58	2,56	63,68
Žilinský	4,90	6,91	2,01	41,02
Banskobystrický	8,72	10,78	2,06	23,62
Prešovský	10,16	12,37	2,21	21,75
Košický	9,30	11,21	1,91	20,54
SR	6,13	8,20	2,07	33,77

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z celkového počtu zaevidovaných UoZ.

Z údajov dostupných k 31. júlu 2020 vyplýva, že miera nezamestnanosti rástla najvýraznejšie v Nitrianskom kraji tak v absolútnom vyjadrení (v p.b.), ako aj v pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020. Výrazne nadpriemerný absolútny nárast zaznamenala aj miera nezamestnanosti v Prešovskom kraji. Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti v absolútnom vyjadrení zaznamenal ÚPSVaR v Bratislavskom a Košickom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári o niekoľko p.b. vyššia v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti oproti februárovej hodnote je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B1).

Graf B1 Zmena miery nezamestnanosti medzi februárom a júnom 2020

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Bibliografia

- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Cit. 3. 7 2020. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Cit. 2. 7 2020. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf